Επιθεώρηση Δημοσίου & Διεθνούς Δικαίου

Φοιτητικό Επιστημονικό Περιοδικό Δημοσίου & Διεθνούς Δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΤΕΥΧΟΣ 1 | ΕΤΟΣ Α΄ | ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

ΑΡΘΡΟ

Μια Μακρόχρονη Διεκδίκηση Ανεξαρτησίας: Η Καμπίντα στην Αγκόλα ενώπιον της Σύγκρουσης των Αρχών της Εδαφικής Κυριαρχίας και της Αυτοδιάθεσης Λαών

Ευγενία Αντωνοπούλου[1]

Abstract. Μία από τις κυριότερες συγκρούσεις που ανακύπτουν στο πεδίο του διεθνούς δικαίου είναι αυτή της εδαφικής κυριαρχίας κατ' εφαρμογή της αρχής *uti possidetis iuris*, με το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών και τη θεωρία τη διορθωτικής απόσχισης. Η σύγκρουση αυτή λαμβάνει υπόσταση στην περίπτωση του εξκλαβίου της Καμπίντα στην Αγκόλα, μίας επαρχίας, που παρά τη διακριτή ιστορική πορεία της από την Αγκόλα, εντάχθηκε αυθαίρετα στην επικράτεια της τελευταίας κατά την αποχώρηση των αποικιακών δυνάμεων από την Αφρική. Η μελέτη αυτή παρουσιάζει αρχικά τα διδάγματα του διεθνούς δικαίου για την υπόσταση του κράτους, την εδαφική κυριαρχία, την αρχή *uti possidetis iuris*, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης λαών και διορθωτικής απόσχισης. Στη συνέχεια, ανατρέχοντας στην ιστορική και νομική εξέλιξη του εξκλαβίου της Καμπίντα, αποδεικνύει ότι, επειδή η Αγκόλα υπήρξε αποικία της Πορτογαλίας από το 1571, ενώ η Καμπίντα έλαβε την υπόσταση προτεκτοράτου μόλις το 1885, οι δύο περιοχές κατοικούνται από διαφορετικούς λαούς και συνιστούν διακριτές νομικές και πολιτικές οντότητες. Μάλιστα, το μητρικό κράτος φαίνεται να παραβιάζει συστηματικά τα δικαιώματα των Καμπινδέζων, και κυρίως να εκμεταλλεύεται τα ενεργειακά κοιτάσματα του πετρελαιοφόρου θύλακα. Απέναντι σε αυτήν την καταπίεση αντιδρά το απελευθερωτικό κίνημα FLEC

[1] Η Ευγενία Αντωνοπούλου είναι Προπτυχιακή Φοιτήτρια της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

(Front for the Liberation of the Angolan Enclave of Cabinda) το οποίο διεκδικεί την ανεξαρτησία της Καμπίντα. Ωστόσο, παρατηρείται αδυναμία του FLEC να διεξάγει έναν κεντρικά οργανωμένο αγώνα, και μάλιστα αυτό λαμβάνει περισσότερο τη μορφή ανταρτικής οργάνωσης λόγω των τακτικών βίας που υιοθετεί. Το γεγονός αυτό καθιστά σχεδόν απίθανη τη νομική θεμελίωση της αξίωσης των Καμπινδέζων για διορθωτική απόσχιση από την Αγκόλα.

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή **210**

Το Κράτος **211**

Η αρχή του uti possdetis iuris **212**

Το Δικαίωμα Αυτοδιάθεσης των Λαών **214**

Το Δικαίωμα στην Απόσχιση **218**

Οι Κρίσιμες για την Καμπίντα Συνθήκες έως τον 19ο Αιώνα **221**

Η Αυθαίρετη Ένταξη της Καμπίντα στην Αγκόλα τον 20ο Αιώνα **224**

Η Ίδρυση του Απελευθερωτικού Κινήματος FLEC **225**

Ο Πλήρης Κατακερματισμός του FLEC **229**

Οι Εξελίξεις στην Καμπίντα τον 21ο αιώνα **231**

Επίλογος: Μπορεί η Καμπίντα να Αξιώσει την Ανεξαρτησία της από την Αγκόλα; **233**

Βιβλιογραφία **239**

Εισαγωγή

Η έννοια του κράτους στο Διεθνές Δίκαιο αποτελεί ένα από τα πιο βασικά ζητήματα μελέτης της νομικής επιστήμης. Παρά τα αντικειμενικά κριτήρια που θεσπίζονται από τη Σύμβαση του Μοντεβιδέο σχετικά με την υπόσταση του κράτους,[2] συχνά ανακύπτουν αντιφάσεις μεταξύ των διεκδικήσεων των λαών και των δογμάτων του δικαίου για το κράτος. Μία από τις κυριότερες συγκρούσεις που ανακύπτουν στο πλαίσιο αυτό, είναι αυτή της εδαφικής κυριαρχίας κατ' εφαρμογή της αρχής *uti possidetis iuris*, με το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών.

Η παρούσα μελέτη θα εστιάσει σε μία υπόθεση, σχετική με την προαναφερθείσα σύγκρουση, που έχει παραβλεφθεί επί χρόνια από τη διεθνή κοινότητα, την υπόθεση του εξκλαβίου της Καμπίντα στην Αγκόλα. Η Καμπίντα αποτελεί επαρχία της Αγκόλας, δεν συνορεύει όμως με αυτήν, εξ ου και η ονομασία της ως εξκλαβίου (αλλιώς: θύλακα). Η περιοχή παρουσιάζει εξαιρετικό νομικό ενδιαφέρον, καθώς, ιστορικά, δεν ήταν ποτέ τμήμα της Αγκόλας και μάλιστα διαφοροποιείται ριζικά από την πορεία της. Ωστόσο, όταν η Πορτογαλία αποχώρησε από την Αφρική το 1975, η Καμπίντα εντάχθηκε αυθαίρετα στην επικράτεια της Αγκόλας και έκτοτε ξεκίνησε ο απελευθερωτικός της αγώνας.

Το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα της μελέτης αυτής θα εστιάσει στο κατά πόσο το εξκλάβιο της Καμπίντα στην Αγκόλα μπορεί νομικά να αξιώσει την ανεξαρτησία της μέσω απόσχισης από την Αγκόλα. Για να απαντηθεί το ερώτημα αυτό, θα γίνει αναφορά στα διδάγματα του διεθνούς δικαίου για την υπόσταση του κράτους, για την εδαφική κυριαρχία και την αρχή *uti possidetis iuris*, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών και επανορθωτικής απόσχισης κατ' ενάσκησή του. Στη συνέχεια, αφού αναλυθεί η ιστορική πορεία του εξκλαβίου και η νομική του υπόσταση στο διάβα των χρόνων, θα αξιολογηθεί η

[2] "Convention on Rights and Duties of States (Inter-American)," signed December 26, 1933, The Avalon Project, Yale Law School, https://avalon.law.yale.edu/20th_century/intam03.asp.

υπόσταση των διεκδικήσεων των Καμπινδέζων έναντι του υφιστάμενου *status quo.*

Το Κράτος

Κατά τους Th. D. Grant και J. Crawford, τα πέντε βασικά χαρακτηριστικά ενός κράτους στη διεθνή σκηνή είναι, η πλήρης ικανότητά του να συνάπτει συνθήκες και να προβαίνει σε πράξεις, η αποκλειστική αρμοδιότητα που αυτό ασκεί στα εσωτερικά του ζητήματα, η ασυλία από δικαιοδοσίες χωρίς συναίνεση, η ισότητα του απέναντι στα άλλα κράτη, και το τεκμήριο που διαθέτει υπέρ της ελευθερίας δράσης του *(Lotus Presumption).*[3] Ως προς την ύπαρξη ενός κράτους, η σύμβαση του Μοντεβιδέο παραθέτει ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια στο πρώτο της άρθρο. Σύμφωνα με αυτό, αποδίδονται στο κράτος τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά, ο μόνιμος πληθυσμός, το έδαφος, η αυθυπόστατη πολιτική εξουσία και η ικανότητα σύναψης σχέσεων με άλλα κράτη. Ωστόσο, ορισμένοι μελετητές θεωρούν ότι το τρίτο χαρακτηριστικό συνεπάγεται πάντοτε και το τέταρτο και επομένως ενσωματώνουν το ένα στο άλλο.[4] Σε αυτούς δεν εντάσσεται ο J. Crawford, ο οποίος θεωρεί την αυθυπόστατη πολιτική εξουσία συνυφασμένη με την εσωτερική ανεξαρτησία ενός κράτους, ενώ την ικανότητα διαμόρφωσης σχέσεων με άλλα κράτη συνυφασμένη με την εξωτερική, και επομένως αυτές πρέπει να διακρίνονται η μία από την άλλη.[5] Πάντως, τα κριτήρια αυτά που θεσπίζονται στη σύμβαση του Μοντεβιδέο δεν αρκούν για να χαρακτηρίσουν το κράτος στην ολότητά του.

---

[3] Th. D. Grant and J. Crawford, *"State,"* in *Max Planck Encyclopedias of International Law* (Oxford: Oxford University Press, last updated March 2026), Oxford Public International Law, https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1473?prd=MPIL.

[4] Εμμ. Ρούκουνας, *«Συστατικά Στοιχεία του Κράτους από Άποψη Διεθνούς Δικαίου,»* στο *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο* (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2025), 189–211.

[5] J. Summers, *"The Internal and External Aspects of Self-Determination Reconsidered,"* in *Statehood and Self-Determination: Reconciling Tradition and Modernity in International Law*, επιμ. Duncan French (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 229–249.

Πράγματι, η σύγχρονη θεωρία δίνει έμφαση και σε επιπρόσθετα κριτήρια για την ύπαρξη ενός κράτους, πέραν των αντικειμενικών κριτηρίων που θέτει η σύμβαση του Μοντεβιδέο. Αρχικά, το κράτος πρέπει να απολαμβάνει ουσιαστική και πραγματική ανεξαρτησία από άλλα κράτη και να μην αποτελεί 'φερέφωνο' ισχυρότερων κρατών. Ακόμη, πρέπει να συμμορφώνεται προς τους κανόνες της νομιμότητας. Έτσι, η άσκηση αποτελεσματικής εξουσίας σε μια εδαφική επικράτεια δεν συνεπάγεται και ύπαρξη κράτους, αν η εξουσία αυτή ασκείται κατόπιν χρήσης βίας ή παραβίασης άλλων κανόνων αναγκαστικού δικαίου.[6] Τέλος, η αναγνώριση ενός κράτους δεν συνιστά προϋπόθεση για την ύπαρξη του, αλλά πάντως αποτελεί ισχυρό τεκμήριο για αυτήν.[7]

Με την εξωτερική ανεξαρτησία ενός κράτους συνδέεται μια βασική αρχή του διεθνούς δικαίου, η εδαφική κυριαρχία, η οποία μεταφράζεται ως *"το σύνολο των αρμοδιοτήτων που ασκεί το κράτος στο έδαφος του".*[8] Μάλιστα, στη σύγχρονη εποχή αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι στις αρμοδιότητες αυτές εντάσσεται και η μόνιμη κυριαρχία του κράτους στους πλουτοπαραγωγικούς πόρους του.

Η αρχή του uti possdetis iuris

Στο πλαίσιο της αναφοράς στην αρχή της εδαφικής κυριαρχίας, μεγάλη σημασία και σχέση με την παρούσα μελέτη έχει η αρχή *uti possidetis iuris*. Η αρχή αυτή, όταν εμφανίστηκε στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου τον 19ο αιώνα, υποστήριξε ότι σε περιπτώσεις διαδοχής κρατών, ως σύνορα των νέων ανεξάρτητων κρατών που θα προέκυπταν από την αποαποικιοποίηση στη Νότια Αμερική θα έπρεπε να διατηρηθούν τα διοικητικά σύνορα που είχαν θεσπίσει οι αποικιακές δυνάμεις.[9] Εφαρμοζόμενο στην αφρικανική

[6] Grant, Crawford *supra* υπ. 3
[7] *Ibid.*
[8] Εμμ. Ρούκουνας, *«Υποκείμενα του Διεθνούς Δικαίου και Χρήστες του Διεθνούς Δικαίου: παρ. 1.6 Αυτοδιάθεση Λαών,»* στο *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο* (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2025), 26–29.
[9] Ρούκουνας, *supra* υπ. 4.

ήπειρο, το δόγμα *uti possidetis iuris* υιοθετήθηκε από τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας ο οποίος απέβλεπε στη συνοριακή σταθερότητα και την αποφυγή ταραχών μέσω αμφισβητήσεων σε ευαίσθητες περιοχές. Εξάλλου, την εφαρμογή της αρχής *uti possidetis iuris* ζήτησε ο ΟΑΕ και στην περίπτωση της Καμπίντα, υποστηρίζοντας τη διατήρηση των συνόρων της Αγκόλα ως είχαν το 1975.[10] Σήμερα, πολλοί υποστηρίζουν ότι η αρχή αυτή έχει εξελιχθεί σε έναν καθολικό κανόνα του εθιμικού διεθνούς δικαίου ο οποίος δεσμεύει εκ προοιμίου τα διάδοχα κράτη.[11]

Ωστόσο, μια άλλη άποψη, όπως αυτή αναλύεται από τον Arman Sarvarian, αμφισβητεί την ισχύ της αρχής ως δεσμευτικής εκ προοιμίου για τα διάδοχα κράτη, και υποστηρίζει ότι εφαρμόζεται μόνο όταν υπάρχει κοινή συναίνεση των εμπλεκόμενων κρατών να εφαρμοστεί η εν λόγω αρχή.[12] Εξάλλου, και η υιοθέτηση της αρχής από τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας το 1963 βασίστηκε στη συλλογική συναίνεση των κρατών, ενώ υπήρξαν και επίμονοι αντιρρησίες όπως το Μαρόκο και η Σομαλία. Παρόμοια, και το ΔΔΧ και άλλα διαιτητικά δικαστήρια έχουν εφαρμόσει την αρχή μόνο ύστερα από τη συναίνεση των διάδικων μερών, όπως έγινε για παράδειγμα στη συνοριακή διαφορά Μπουρκίνα Φάσο- Μάλι (ΔΔΧ 1983). Ακόμη, η Επιτροπή Διαιτησίας για τη Γιουγκοσλαβία, γνωστή ως Επιτροπή Μπαντεντέρ, αν και αναγνώρισε την καθολικότητα της αρχής *uti possidetis iuris* και εξήρε την ανάγκη διατήρησης των υφιστάμενων συνόρων σε σχέση με τις διεκδικήσεις των εκάστοτε κοινοτήτων, εντούτοις αναγνώρισε και τη σημασία της συναίνεσης των μερών.

---

[10] F. Martin, *"The Front(s) for the Liberation of Cabinda in Angola: A Phantom Insurgency,"* in Secessionism in African Politics, ed. Lotje de Vries, Pierre Englebert, and Mareike Schomerus (Cham: Palgrave Macmillan, 2019), 220, https://doi.org/10.1007/978-3-319-90206-7_8.

[11] A. Sarvarian, "'Uti Possidetis Iuris' in the Twenty-First Century: Consensual or Customary?," *International Journal on Minority and Group Rights* 22, no. 4 (2015): 511–532, http://www.jstor.org/stable/24676568.

[12] G. Nesi, "Uti possidetis Doctrine." In *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, edited by Rüdiger Wolfrum. Oxford University Press, 2018. http://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1125.

Κατά την άποψη αυτή, όταν λείπει η συναίνεση, η κυριαρχία στην περιοχή αυτή τίθεται υπό αμφισβήτηση[13]. Στην περίπτωση της Καμπίντα, για παράδειγμα, ο πληθυσμός ουδέποτε συναίνεσε στην ενσωμάτωσή της στην Αγκόλα κατ' εφαρμογή της αρχής *uti possidetis iuris*[14].

Βέβαια, η εφαρμογή της αρχής *uti possidetis iuris* δεν συνεπάγεται αναγκαστικά και παραβίαση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των λαών, όπως υποστήριξε και ο πρώην πρόεδρος του ΔΔΧ Dame Rosalyn Higgins[15]. Σίγουρα, η χάραξη συνόρων κατ'εφαρμογή της αρχής αυτής μπορεί να έρθει σε αντιπαράθεση με το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών όταν έχει ως κατεξοχήν στόχο τη διάσπαση εθνοτικών, θρησκευτικών και φυλετικών κοινοτήτων. Όμως, οι δυο αρχές διαφέρουν ως προς τη λειτουργικότητά τους και επομένως, η εφαρμογή της μίας δεν συνεπάγεται αναγκαστικά τον αποκλεισμό- την παραβίαση της άλλης. Η εν λόγω λειτουργική διαφοροποίηση των δύο αρχών εκδηλώνεται ως εξής: η αρχή *uti possidetis* αφορά τη χάραξη συνόρων σε νεοσύστατα κράτη, ενώ η αυτοδιάθεση των λαών μπορεί να εκδηλωθεί και πέρα από τη δημιουργία ενός κράτους, όπως π.χ, μέσω της πολιτικής, οικονομικής, και κοινωνικής πορείας που θα ακολουθήσει ο εκάστοτε λαός. Σε κάθε περίπτωση, τα διδάγματα της ιστορίας τείνουν να δείξουν ότι όταν η αρχή *uti possidetis iuris* εφαρμόζεται υπέρ ενός μέρους, και κατά ενός άλλου, αυτό οδηγεί σε αστάθεια και συγκρούσεις.[16]

Το Δικαίωμα Αυτοδιάθεσης των Λαών

Στο σημείο αυτό θα ήταν εύλογο να αναλυθεί σε μεγαλύτερο βάθος το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών, το οποίο συνιστά μία από τις βασικότερες αρχές του διεθνούς δικαίου, και θεσπίζεται ήδη στο άρθρο 1 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (1945), ως θεμέλιο

[13] Sarvarian, *supra* υπ. 11
[14] UN General Assembly, *15th Session, Official Records, 891st Plenary Meeting*, A/PV.891 (October 6, 1960), 485–502.
[15] Nesi, *supra* υπ. 12
[16] *Ibid.*

καλλιέργειας ισότιμων σχέσεων μεταξύ των κρατών. Το δικαίωμα αυτό εκφράζει την πολιτική απαίτηση των λαών που επιδιώκουν τη σύσταση ενός ανεξάρτητου κράτους και σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, έχει δύο όψεις: μία εξωτερική και μία εσωτερική.[17] Από τη μία πλευρά, η εξωτερική *(external self-determination)* αφορά την ανεξαρτησία του λαού από άλλα κράτη, καθώς και τη σχέση που αναπτύσσει με αυτά και με άλλους λαούς. Στην εξωτερική αυτοδιάθεση περιλαμβάνεται και το δικαίωμα του λαού να επιλέγει αν στη διεθνή κοινότητα θα δρα ως ανεξάρτητο κράτος, ή ως μια νομική οντότητα με άλλης μορφής αυτονομία.[18] Από την άλλη πλευρά, η εσωτερική *(internal self-determination)* αφορά το δικαίωμα του κάθε λαού να εκλέγει ο ίδιος τη μορφή κοινωνίας που του ταιριάζει και να καθορίζει αυτοβούλως τη σχέση που θα έχει με το κράτος στο οποίο εντάσσεται.[19] Η διάκριση αυτή έχει μεγάλη σημασία καθώς δείχνει ότι ένας λαός δικαιούχος αυτοδιάθεσης μπορεί να μην είναι οργανωμένος σε ανεξάρτητο κράτος, αλλά η ανεξάρτητη πολιτική, κοινωνική και οικονομική πορεία που ακολουθεί να εκφράζει επαρκώς το δικαίωμά του. Εξάλλου, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών είναι διαρκές: δεν εξαντλείται με μία μόνο πράξη (π.χ. διακήρυξη ανεξαρτησίας), αλλά αποτελεί μία συνεχή επιδίωξη που εξακολουθεί να υφίσταται για τον εκάστοτε λαό.[20]

Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών εμφανίστηκε αρχικά στο ψήφισμα 1514 (XV) του 1960 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, γνωστό και ως "Διακήρυξη περί Παραχωρήσεως Ανεξαρτησίας στις Αποικιοκρατούμενες Χώρες και Λαούς," σύμφωνα με το οποίο *«Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα αυτοδιάθεσης.»* Εδώ, ο όρος "λαός" αφορά μόνο τους αποικιοκρατούμενους λαούς. Αυτό προκύπτει από το σύνολο του ψηφίσματος,

[17] Ρούκουνας, *supra* υποσημείωση 3
[18] D. Thürer and Th. Burri, "Self-Determination," in *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, ed. Rüdiger Wolfrum (Oxford: Oxford University Press, 2009), http://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e873.
[19] Summers, *supra* υπ. 5.
[20] Thürer, Burri, υπ. 18.

τον σκοπό του, καθώς και από τις προπαρασκευαστικές πράξεις που οδήγησαν στην ψήφισή του.[21]

Στη συνέχεια, ακολούθησε η υπογραφή των δύο συμφώνων του 1966 περί ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων και περί κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων. Το άρθρο 1 και των δύο συμφώνων αναγνώρισε το δικαίωμα αυτοδιάθεσης σε όλους τους λαούς, οι οποίοι, "κατ' εφαρμογή αυτού του δικαιώματος καθορίζουν ελεύθερα το πολιτικό τους καθεστώς και εξασφαλίζουν ελεύθερα την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη." Ωστόσο, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο όρος "λαός" ούτε τώρα συμπεριέλαβε και μειονότητες που κατοικούν εντός ενός ανεξάρτητου κράτους. Συγκεκριμένα, το άρθρο 27 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966), θεσπίζονται ειδικά δικαιώματα για την προστασία μελών εθνοτικών, θρησκευτικών ή γλωσσικών μειονοτήτων. Βασιζόμενη στο άρθρο αυτό η διεθνής νομολογία υποστήριξε ότι οι μειονότητες δεν εξισώνονται με "λαούς."[22] Όμως, από την ιστορική ανάλυση που θα ακολουθήσει, προκύπτει ότι οι Καμπινδέζοι θα μπορούσαν να θεωρηθούν ξεχωριστός λαός, αντί για μειονότητα, κυρίως λόγω της διακριτής αποικιακής ιστορίας τους από την Αγκόλα, η οποία εκτείνεται πέραν των φυλετικών και πολιτισμικών τους διαφορών.

Αξιοσημείωτο είναι και το ψήφισμα της Γ.Σ. του ΟΗΕ 2625/1970 *"περί των αρχών που διέπουν τις φιλικές σχέσεις μεταξύ των κρατών,"* γνωστό και ως "Διακήρυξη για τις Φιλικές Σχέσεις" το οποίο, πέρα από τους αποικιοκρατούμενους λαούς, αποδίδει το δικαίωμα αυτοδιάθεσης και σε λαούς που δεν διοικούνται από αντιπροσωπευτική για εκείνους κυβέρνηση.[23] Η συστηματική εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων των Καμπινδέζων, και η καταπίεση των δικαιωμάτων τους, όπως θα αναλυθούν στη συνέχεια, εντάσσουν τον

[21] UN General Assembly, Resolution 1514 (XV), *Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples*, A/RES/1514(XV) (December 14, 1960).
[22] Ρούκουνας, *supra* υπ. 8.
[23] Ρούκουνας, *supra* υπ. 8.

πληθυσμό της Καμπίντα στους λαούς που δεν αντιπροσωπεύονται από την κυβέρνηση που τους διοικεί.

Με το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών ασχολούνται και ορισμένες γνωμοδοτήσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης (ΔΔΧ). Μία εξ αυτών υπήρξε η υπόθεση της Δυτικής Σαχάρας το 1975, η οποία αφορούσε στις διαμάχες για κυριαρχία στην περιοχή της Δυτικής Σαχάρας μετά την αποχώρηση των Ισπανών, καθώς και στο ταυτόχρονο αίτημα της εφαρμογής του δικαιώματος αυτοδιάθεσης του λαού Σαχαράουι. Το δικαστήριο εξήρε το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του προαναφερθέντος λαού, δεν απάντησε όμως με σαφήνεια για το ποιος έπρεπε να ήταν κυρίαρχος στην περιοχή.[24] Επίσης, σημείο-τομή για το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών υπήρξε και η υπόθεση του Ανατολικού Τιμόρ το 1995 στην οποία το ΔΔΧ γνωμοδότησε ότι το δικαίωμα ισχύει *erga omnes*, ότι δηλαδή όλα τα κράτη μπορούν να επικαλεστούν το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση.[25] Πιστό στην άποψη αυτή, στην υπόθεση του Αρχιπελάγους *Chagos* το 2019, το ΔΔΧ γνωμοδότησε περαιτέρω ότι το δικαίωμα αυτοδιάθεσης αποτελεί εθιμικό δίκαιο, καθώς και ότι η αποαποικιοποίηση και η ανεξαρτησία δεν πραγματοποιούνται επιλεκτικά,[26] ενώ το 2024 στην υπόθεση Ισραήλ- Παλαιστίνης το ΔΔΧ αναγνώρισε ότι το δικαίωμα αυτοδιάθεση των λαών συνιστά κανόνα *jus cogens.*[27]

Η διεθνής νομολογία, λοιπόν, κατέληξε στην καθολικότητα του δικαιώματος αυτοδιάθεσης: υπόχρεοι είναι όλοι. Ποιοι είναι όμως δικαιούχοι; Για να απαντηθεί αυτό το ερώτημα, αναζητούμε το περιεχόμενο που αποδίδεται στον όρο «λαός,» ο οποίος όμως ακόμη δεν έχει οριστεί από τη διεθνή νομολογία με αποτέλεσμα να ανακύπτουν πολλά ερωτήματα. Λαός υπάρχει μόνο όταν είναι οργανωμένος σε ανεξάρτητο κράτος, ή μπορεί να

[24] *Western Sahara*, Advisory Opinion, 1975 I.C.J. Rep. 12.
[25] *East Timor* (Portugal v. Australia), Judgment, 1995 I.C.J. Rep. 90.
[26] *Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965*, Advisory Opinion, 2019 I.C.J. Rep. 95.
[27] *Legal Consequences arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2024.

νοηθεί και διακριτά του κράτους; Τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, για παράδειγμα, απολαμβάνουν του δικαιώματος αυτοδιάθεσης; Κατά τον Cassese, στις απελευθερωτικές ομάδες, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης εφαρμόζεται μόνο σε ό,τι αφορά το δικαίωμα αυτοδιοίκησης των λαών, και όχι και το δικαίωμα απόσχισης.[28] Εξάλλου, το δικαίωμα στην απόσχιση εξακολουθεί να διχάζει τη διεθνή κοινότητα, και συνδυαζόμενο με το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών, παρουσιάζει ιδιαιτερότητες.

Το Δικαίωμα στην Απόσχιση

Η διεθνής σύγχυση που επικρατεί στη διεθνή κοινότητα για τις αποσχίσεις οφείλεται στο ότι, πέρα από τις αποαποικιοποιήσεις και τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, το ΔΔΧ αποφεύγει να την αντιμετωπίσει με συγκεκριμένους κανόνες.[29] Για παράδειγμα, στην υπόθεση του Κοσσυφοπεδίου,[30] το δικαστήριο έκρινε πως αυτό δεν παραβίασε την εδαφική ακεραιότητα της Σερβίας απλώς και μόνο επειδή διακήρυξε ανεξαρτησία, αλλά απέφυγε να απαντήσει στο αν έχει δικαίωμα αυτοδιάθεσης και αν δικαιούταν να αποσχιστεί επειδή καταπιεζόταν. Βασιζόμενοι στην υπόθεση αυτή, θα μπορούσε να λεχθεί, κατά μία άποψη, ότι, δεδομένου ότι η απόσχιση διεκδικείται από οντότητες που δεν είναι ακόμα κράτη, η μονομερής διακήρυξη ανεξαρτησίας με σκοπό την απόσχιση δεν παραβιάζει την εδαφική ακεραιότητα του μητρικού κράτους, αφού αυτή παραβιάζεται μόνο από κράτη. Πάντως, το μητρικό κράτος εξακολουθεί να έχει το

[28] H. Quane, "The United Nations and the Evolving Right to Self-Determination," *The International and Comparative Law Quarterly* 47, no. 3 (1998): 537–72, http://www.jstor.org/stable/761423.
[29] Εμμ. Ρούκουνας, *«Απόσχιση Κράτους,»* στο *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο* (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2025), 473–74.
[30] *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, παρ. 403; Driest, Simone F. van den. "From Kosovo to Crimea and Beyond: On Territorial Integrity, Unilateral Secession and Legal Neutrality in International Law." *International Journal on Minority and Group Rights* 22, no. 4 (2015): 467–85. http://www.jstor.org/stable/24676566.

δικαίωμα αντίστασης σε όσους αμφισβητούν την ακεραιότητά του.

Ωστόσο, η Simone F. Van Den Driest προτείνει μία πιο γενική και συμπεριληπτική οπτική της εδαφικής ακεραιότητας, σύμφωνα με την οποία η μονομερής απόσχιση δεν επιτρέπεται από το διεθνές δίκαιο απλώς και μόνο επειδή επιδιώκεται από μη-κράτη. Η άποψη αυτή στηρίζεται στη ρήτρα διασφάλισης *(safeguard clause)* που περιλαμβάνεται στη Διακήρυξη για τις Φιλικές Σχέσεις, η οποία προβλέπει ότι *"Τίποτα από όσα αναφέρονται στις προηγούμενες παραγράφους [σχετικά με το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση] δεν θα ερμηνεύεται ως εξουσιοδότηση ή ενθάρρυνση οποιασδήποτε ενέργειας που θα διαμέλιζε ή θα έπληττε, εν όλω ή εν μέρει, την εδαφική ακεραιότητα ή την πολιτική ενότητα κυρίαρχων και ανεξάρτητων κρατών, τα οποία συμπεριφέρονται σύμφωνα με την αρχή των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών, όπως περιγράφεται παραπάνω, και κατά συνέπεια διαθέτουν μια κυβέρνηση που αντιπροσωπεύει το σύνολο του λαού που ανήκει στην επικράτεια, χωρίς διακρίσεις ως προς τη φυλή, το δόγμα ή το χρώμα».*[31] Η ρήτρα αυτή διευρύνει το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών και τους φορείς του και προτείνει ότι η εδαφική ακεραιότητα στο πλαίσιο του εν λόγω δικαιώματος απευθύνεται και σε μη κρατικούς παράγοντες, και ως εκ τούτου, μπορεί και μία οντότητα που δεν συνιστά κράτος να την παραβιάσει.[32]

Παρόμοιο συμπέρασμα μπορεί να εξαχθεί και από τη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ιθαγενών Λαών (άρθρο 46,(1)), καθώς και από τη Σύμβαση-Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων του Συμβουλίου της Ευρώπης (άρθρο 21). Την ίδια άποψη στήριξε και ο Οργανισμός Αφρικανική Ενότητας, αρνούμενος την απόσχιση στις Νήσους Κομόρες, δεχόμενος ότι η παραβίαση της εδαφικής ακεραιότητας ενός κράτους μπορεί να προκληθεί και από μη-κράτη. Υιοθετώντας αυτήν

[31] UN General Assembly, *Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations*, 24 October 1970, A/RES/2625(XXV)
[32] Van Den Driest, *supra* υπ. 30.

τη συμπεριληπτική ερμηνεία της εδαφικής ακεραιότητας και του δικαιώματος αυτοδιάθεσης λαών, εξάγεται το συμπέρασμα ότι πέρα από την αποαποικιοποίηση, το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση δεν πρέπει να εφαρμόζεται μέσω μονομερούς δημιουργίας ανεξάρτητων κρατών, καθώς αυτό θα συγκρουόταν με την εδαφική ακεραιότητα του μητρικού κράτους.[33]

Ωστόσο, σε ακραίες περιπτώσεις, ενδέχεται η μονομερής διακήρυξη ανεξαρτησίας μέσω απόσχισης να γίνει δεκτή.[34] Τέτοιες περιπτώσεις μπορούν να είναι περιπτώσεις αποαποικιοποίησης αλλά και περιπτώσεις όπου οι λαοί υπόκεινται σε ξένη υποταγή, κυριαρχία και εκμετάλλευση εκτός αποικιακού πλαισίου.[35] Ταυτόχρονα, κατά μερικούς, όταν παρατηρείται το πρόβλημα της συστηματικής, μαζικής και βάναυσης παραβιάσεως των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενός μέρους του λαού ενός κράτους από την κεντρική του εξουσία, τότε ενδεχομένως να χωρεί "επανορθωτική απόσχιση" *(remedial secession).* Βέβαια, και η ύπαρξη του δικαιώματος σε επανορθωτική απόσχιση αμφισβητείται, όπως φάνηκε και στην υπόθεση του Κοσσυφοπεδίου, στην οποία μόνο 11 από τους 36 συμμετέχοντες στη σχετική συζήτηση και ψηφοφορία ψήφισαν υπέρ αυτής.[36]

Έως σήμερα, η θέση του διεθνούς δικαίου απέναντι στις μονομερείς διακηρύξεις ανεξαρτησίας παραμένει ουδέτερη. Το διεθνές δίκαιο δεν καταδικάζει την επανάσταση ή την απόσχιση που σκοπεύει στην απόκτηση ανεξαρτησίας, αλλά θα συνιστούσε και υπέρβαση να λεχθεί ότι την ενθαρρύνει ή επιτρέπει.[37] Σίγουρα, αυτή είναι παράνομη όταν το μητρικό κράτος σέβεται τα δικαιώματα όλων των πολιτών.[38] Πάντως, και ειδικά στην προαναφερθείσα περίπτωση, χρειάζεται η συναίνεση του μητρικού κράτους για οποιαδήποτε μονομερή διακήρυξη

[33] *Ibid.*
[34] *Ibid.*
[35] Ρούκουνας, *supra* υπ. 29.
[36] Van Den Driest, *supra* υπ. 30.
[37] H. Lauterpacht, "Recognition in International Law" (Cambridge: Cambridge University Press, 1947), 8.
[38] Ρούκουνας, *supra* υπ. 18

ανεξαρτησίας μέσω αποσχίσεως.[39] Σε κάθε περίπτωση, κατά την απόσχιση και τη δημιουργία νέου ανεξάρτητου κράτους, αυτό πρέπει να συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά του κράτους που όρισε η Σύμβαση του Μοντεβιδέο (1933).

Αναλύοντας τα παραπάνω, προκύπτει μια βασική αντιπαράθεση μεταξύ εδαφικής κυριαρχίας κατ' εφαρμογή της αρχής *uti possidetis iuris* από τη μία και του δικαιώματος αυτοδιάθεσης λαών μέσω επανορθωτικής απόσχισης από την άλλη. Οι νομικοί αυτοί άξονες έχουν πολλάκις αποκτήσει υπόσταση στο διεθνές πεδίο. Ένα χαρακτηριστικό *case study*, το οποίο όμως δεν έχει προσελκύσει έως τώρα την απαιτούμενη προσοχή από τη διεθνή κοινότητα, είναι η περίπτωση του εξκλαβίου της Καμπίντα στην Αγκόλα, όπου η χάραξη των συνόρων από την αποχωρούσα αποικιακή δύναμη βρήκε διάφωνο τον πληθυσμό της περιοχής, ξεκινώντας μια πολύχρονη μάχη για απόσχιση και ανεξαρτητοποίηση. Παρακάτω ακολουθεί μια ιστορική προσέγγιση της πορείας του εξκλαβίου της Καμπίντα στην Αγκόλα.

Οι Κρίσιμες για την Καμπίντα Συνθήκες έως τον 19ο Αιώνα

Το 1571, το βασίλειο Ντόγκο, στην περιοχή της σημερινής Αγκόλας, αποτέλεσε την πρώτη πορτογαλική αποικία της αφρικανικής ηπείρου.[40] [41] Η περιοχή της Καμπίντα, ωστόσο, διακρίνεται από την υπόλοιπη Αγκόλα ως προς την πορεία που ακολούθησε στις απαρχές της πορτογαλικής αποικιοκρατίας στην Αφρική. Αναλυτικότερα, η Καμπίντα, όπως και η πορτογαλική αποικία στην περιοχή της Αγκόλας, βρέθηκε υπό ολλανδικό έλεγχο μεταξύ του 1640 και του 1648, σε μία αποτυχημένη

[39] A. Orakhelashvili, "Statehood, Recognition and the United Nations System: A Unilateral Declaration of Independence in Kosovo," *Max Planck Yearbook of United Nations Law* 12 (2008): 13.
[40] W.G. Clarence-Smith and J.K. Thornton, "Angola," *Encyclopedia Britannica*, July 31, 2026, https://www.britannica.com/place/Angola.
[41] Britannica Editors, "Kongo," *Encyclopedia Britannica*, April 4, 2025, https://www.britannica.com/place/Kongo-historical-kingdom-Africa.

προσπάθεια των Ολλανδών να εξασφαλίσουν μια νέα πηγή δουλεμπορίου προς την εξυπηρέτηση της ολλανδικής Βραζιλίας.[42] Με την εκδίωξη των Ολλανδών από τη Λουάντα, οι Πορτογάλοι τους απομάκρυναν και από την περιοχή της Καμπίντα, η οποία θα εξακολουθούσε στα επόμενα χρόνια να συνιστά αντικείμενο στρατηγικού ανταγωνισμού μεταξύ Βρετανών, Γάλλων και Πορτογάλων. Η Καμπίντα, ωστόσο, ακόμη, διατηρούσε καθαρά εμπορικό ενδιαφέρον για την αποικιοκρατική δύναμη της Πορτογαλίας.[43] Αυτό άλλαξε με την υπογραφή της τριμερούς συνθήκης στη Μαδρίτη το 1786 μεταξύ Βρετανίας, Γαλλίας και Πορτογαλίας, όπου αναγνωρίστηκαν τα κυριαρχικά δικαιώματα της Πορτογαλίας νότια του ποταμού Κονγκό, καθώς επιτράπηκε σε όλα τα μέρη να δραστηριοποιούνται εμπορικά στο βόρειο τμήμα του ποταμού, συμπεριλαμβανομένης και της Καμπίντα.[44]

Η Πορτογαλία, όμως, επιδίωκε την εξασφάλιση της Καμπίντα και ως προτεκτοράτου, ώστε να απολαμβάνει σημαντικής δύναμης στην περιοχή με αντάλλαγμα την παροχή προστασίας και εμπορικών εγγυήσεων σε αυτήν, χωρίς όμως να έχει δικαιώματα κτήσης επί του εν λόγω εδάφους. Έτσι, προσχώρησε σε συνθήκες με τις τρεις φυλαρχίες που διοικούσαν την περιοχή, τις N'Goyo, Kakongo και Loango, οι οποίες χρόνια πριν είχαν αποσπαστεί από το βασίλειο Κονγκό. Χάρη σε αυτές τις συνθήκες, η Πορτογαλία κατάφερε να εξασφαλίσει την περιοχή της Καμπίντα στο Συνέδριο του Βερολίνου (1884-1885).[45] Αξιοσημείωτες είναι, μεταξύ άλλων, οι Συνθήκες Chinfuma και Chicamba (αλλιώς: Συνθήκη του Caio) που υπέγραψε το παλάτι της Πορτογαλίας με την αριστοκρατία της Καμπίντα μεταξύ του 1883 και του 1884. Συγκεκριμένα,

[42] F. Herrendorf, "The Rise and Fall of a Forgotten Colony: Dutch Angola, 1641–1648," *E-Journal of Portuguese History* 22, no. 2 (2024): 297–330, https://doi.org/10.1163/16456432-bja10002.
[43] Martin, *supra* υπ. 10.
[44] Sh. McCormick, "Angola in Transition: The Cabinda Factor," *CSIS Africa Notes*, no. 137 (1992): 2–3, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs public/legacy_files/files/publication/anotes_0692.pdf.
[45] Martin, *supra* υπ. 10.

η συνθήκη Chinfuma (1883)[46] αποτελεί μια διμερή δικαιοπραξία μεταξύ του Πορτογαλικού θρόνου και των τοπικών ηγετών ενώπιον του βρετανού διοικητή Hammick, στην οποία οι πορτογάλοι αναλαμβάνουν την προστασία της περιοχής, ενώ οι Αφρικανοί ηγέτες αναγνωρίζουν την πορτογαλική κυριαρχία στην περιοχή. Κρίνοντας τη συνθήκη, και δεδομένου ότι η υπογραφή μιας συνθήκης έχει τη μορφή συναινέσεως, παρατηρεί κανείς ότι αυτή παρουσιάζει ένα βασικό ελάττωμα. Συγκεκριμένα, το κείμενο της συνθήκης αναφέρει ότι οι έντεκα όροι της αναγνώστηκαν στους τοπικούς ηγέτες, ενώ αυτοί στη συνέχεια υπέγραψαν με το σημείο του σταυρού, καθώς δεν γνώριζαν να γράφουν. Παρατηρείται, λοιπόν, μια πρόδηλη ασυμμετρία γνώσης μεταξύ των μερών, που με σημερινούς όρους θα καθιστούσε την υπογραφή της συνθήκης άκυρη. Στο διεθνές δίκαιο του 19ου αιώνα όμως, ο τρόπος αυτός υπογραφής μιας συνθήκης ήταν καθόλα νόμιμος. Όμοιο περιεχόμενο και νομική ισχύ είχε και η Συνθήκη Chicamba (1884),[47] η οποία υπογράφηκε κατά τη διάρκεια των εργασιών του συνεδρίου του Βερολίνου, στο πλαίσιο των εσπευσμένων προσπαθειών της Πορτογαλίας να αναγνωριστεί ως η κυρίαρχη ευρωπαϊκή δύναμη στην περιοχή της Καμπίντα.

Η κυριότερη, όμως, συνθήκη, που υπογράφηκε εκείνη την εποχή, και η βάση των αποσχιστικών βλέψεων των Καμπινδέζων σήμερα, είναι η Συνθήκη του Simulambuco (1885).[48] Στο πρώτο άρθρο της Συνθήκης αναγράφεται ότι η Καμπίντα θα αποτελέσει προτεκτοράτο της Πορτογαλίας, χωρίς να παραχωρηθεί σε αυτήν η κυριαρχία της περιοχής, αλλά αντίθετα, η Καμπίντα θα διατηρήσει τις συνήθειες, τα δικαιώματα, και την αυτονομία της. Καθίσταται φανερό ότι δεν επρόκειτο για μία προσάρτηση εδάφους – όπως είχε συμβεί με την υπόλοιπη περιοχή της Αγκόλας – αλλά για μια διμερή συμφωνία που επιβεβαίωνε την εσωτερική αυτοδιοίκηση της Καμπίντα υπό την προστασία της Πορτογαλίας. Περαιτέρω, η συνθήκη αυτή επιβεβαίωσε ότι η Καμπίντα αποτελούσε μια διακριτή

[46] Treaty of Chinfuma, Port. -Cabinda, September 29, 1883.
[47] Treaty of Chicamba [Caio], Port.-Cabinda, December 26, 1884.
[48] Treaty of Simulambuco, Port. -Cabinda, February 1, 1885.

διεθνή και πολιτική οντότητα από την Αγκόλα. Οι δύο περιοχές διοικούνταν πράγματι ξεχωριστά έως το 1956, όταν η Καμπίντα περιήλθε αυθαίρετα[49] στη σφαίρα διοίκησης του διοικητή της Λουάντας.

Η Αυθαίρετη Ένταξη της Καμπίντα στην Αγκόλα τον 20ο Αιώνα

Αποδεικτική της ασυμφωνίας των Καμπινδέζων με την αυθαίρετη ένταξη της περιοχής τους στην Αγκόλα από την Πορτογαλία υπήρξε η ομιλία του εκπροσώπου του Κονγκό- Μπραζαβίλ (αλλιώς: Δημοκρατία του Κονγκό) στο πλαίσιο των συζητήσεων της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στις 6 Οκτωβρίου 1960.[50] Ο εκπρόσωπος, υποστηρίζοντας την ανάγκη χειραφέτησης των λαών της Αφρικής από τους Ευρωπαίους αποικιοκράτες, αναφέρθηκε και στην Καμπίντα. Συγκεκριμένα, αναγνωρίζοντας ότι τον προηγούμενο χρόνο μία αντιπροσωπεία Καμπινδέζων είχε προσπαθήσει ανεπιτυχώς να μεταβιβάσει τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών μια σειρά από αιτήματα, ανέλαβε ο ίδιος να τα παρουσιάσει ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης. Ειδικότερα, επικαλούμενος τις συνθήκες του Chimfuma, Caio και Simulambuco, τόνισε ότι η αυθαίρετη διοικητική ενσωμάτωση της Καμπίντα στην Αγκόλα, σε συνδυασμό με τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων των Καμπινδέζων εκ μέρους των Πορτογάλων ανεδείκνυαν την ανάγκη απομάκρυνσης της πορτογαλικής παρουσίας από την Καμπίντα και της αναγνώρισης του εξκλαβίου ως ανεξάρτητου κράτους.

Η εξέλιξη αυτή δεν μπορεί να εξεταστεί χωριστά από την καθοριστική για το μέλλον της περιοχής ανακάλυψη πετρελαίου. Τη δεκαετία του 1950, και συγκεκριμένα το 1954 είχαν ξεκινήσει οι έρευνες στην περιοχή της Καμπίντα προς αναζήτηση πετρελαίου, και το 1958 κατασκευάστηκε στην Καμπίντα η πρώτη χερσαία μονάδα εξαγωγής πετρελαίου, την οποία ακολούθησαν και άλλες μονάδες,

[49] UNGA, *supra* υπ. 14.
[50] UNGA Verbatim Record (4 October 1960) UN Doc A/PV.885, 347.

τόσο χερσαίες, όσο και υπεράκτιες.[51] Οι εν λόγω έρευνες και εγκαταστάσεις αποδίδονται στην αμερικανική εταιρεία Chevron και ειδικά στη θυγατρική εταιρία της, την *Cabinda Gulf Oil Company Limited* (CABGOC). Η εταιρεία αυτή αποτέλεσε και εξακολουθεί έως σήμερα να αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους παράγοντες στην παραγωγή πετρελαίου της περιοχής. Τα κοιτάσματα πετρελαίου στο εξκλάβιο ήταν και είναι σημαντικής ποσότητας: καλύπτουν το 70% της παραγωγής πετρελαίου της Αγκόλας, ενός κράτους που διακρίνεται στη διεθνή σκηνή για τις εξαγωγές αργού πετρελαίου.[52] Μάλιστα, το 2026 η κυβέρνηση της Αγκόλας εγκαινίασε το πρώτο διυλιστήριο της χώρας στην περιοχή της Καμπίντα, γεγονός καθοριστικό για την οικονομική και ενεργειακή ανάπτυξη της χώρας.[53]

Καθίσταται, λοιπόν, σαφές, ότι το έντονο ενδιαφέρον για την περιοχή της Καμπίντα και οι μακροχρόνιες διενέξεις για τον έλεγχό της, βασίστηκαν εξ αρχής στα ενεργειακά κοιτάσματα του εξκλαβίου[54]. Σίγουρα, δεν συνιστά τυχαίο γεγονός ότι η de facto ένωση του εξκλαβίου με την Αγκόλα (1956) συνέπεσε χρονικά με την ανακάλυψη πετρελαίου στην περιοχή (1954), ούτε ότι οι αποσχιστικοί αγώνες του απελευθερωτικού κινήματος FLEC (Front for the Liberation of the Angolan Enclave of Cabinda- Μέτωπο για την απελευθέρωση του Ενκλαβίου της Καμπίντα) εκκίνησαν την ίδια περίοδο.

Η Ίδρυση του Απελευθερωτικού Κινήματος FLEC

[51] Martin, *supra* υπ. 10.
[52] "Our History in Angola- Angola.Chevron.Com." Chevron Angola. Accessed July 6, 2026. https://angola.chevron.com/en/who-we-are/our-history-in-angola.
[53] A. Agbetiloye, "Africa's Newest Oil Refinery Begins Operations in Angola to Boost Fuel Supply and Cut Imports." Business Insider. Accessed July 11, 2026.https://africa.businessinsider.com/local/markets/africas-newest-oil-refinery-begins-operations-in-angola-to-boost-fuel-supply-and-cut/wg5sgbd.
[54] J.M. Mabeko-Tali, "Cabinda between 'No Peace' and 'No War'," στο *From Military Peace to Social Justice? The Angolan Peace Process*, επιμ. Guus Meijer, Accord: An International Review of Peace Initiatives, τχ. 15 (London: Conciliation Resources, 2004), 36–39.

Η ίδρυση του FLEC ακολούθησε μία εξελικτική πορεία, στην οποία δεν έλειψαν και οι εσωτερικές έριδες. Αρχικά, η πρώτη οργάνωση με απελευθερωτικές για την Καμπίντα βλέψεις ήταν η Associação dos Residentes do Enclave de Cabinda (AREC), ιδρυμένη το 1959 και απαρτιζόμενη από τις communaute Cabindaise (COMBCABI) και Associação dos Originários do Enclave of Cabinda (AOECA), δύο προγενέστερες οργανώσεις που είχαν συστήσει Καμπινδέζοι μετανάστες που ζούσαν στο Κονγκό-Κινσάσα και Κονγκό-Μπραζαβίλ. Το AREC μετονομάστηκε σε Movement for the Liberation of the Enclave of Cabinda (MLEC) το 1960 από τον Luis Ranque Franque, αυτό όμως δεν έλαβε ευρείας αποδοχής, γιατί θεωρήθηκε ότι εκπροσωπούσε μία ολιγομελή ελίτ, με αποτέλεσμα άλλες εθνότητες και κυρίως οι Lindi και οι Yombe να αντιδράσουν. Απόρροια της αντίδρασης αυτής υπήρξε η ίδρυση δύο νέων οργανώσεων από τις εθνότητες Lindi και Yombe, της Cabinda National Union Action Committee (CAUNC) και της *Mayombe Alliance* (ALIAMA) αντίστοιχα.[55] Οι δύο οργανώσεις, μαζί με το MLEC, ενσωματώθηκαν το 1963 σε μία ενιαία οργάνωση, το FLEC με πρόεδρο τον Ranque Franque του MLEC και αντιπρόεδρο τον Nzita του CAUNC. Ωστόσο, εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις στο Κονγκό ανάγκασαν το FLEC να αποσυρθεί, ενώ ταυτόχρονα το 1964 το *Popular Movement for the Liberation of Angola* (MPLA) ξεκίνησε, με την αρωγή της νεοσύστατης πολιτικής εξουσίας του Κονγκό, στρατιωτικές επιχειρήσεις στην Καμπίντα, οι οποίες ήρθαν αντιμέτωπες με την αντίσταση του FLEC.[56]

Το FLEC χωρίστηκε εκ νέου σε δυο συνιστώσες, μία φιλο-αμερικάνικη στην Κινσάσα και μία φιλογαλλική στη Μπραζαβίλ. Η πρώτη, με ηγέτη τον Ranque Franque, συνέστησε εξόριστη κυβέρνηση, ενώ η δεύτερη, με ηγέτη τον Nzita, δημιούργησε μια απελευθερωτική επιτροπή, την *Cabindan Revolutionary Committee* (CRC), εκείνος όμως στη συνέχεια φυλακίστηκε από τις Πορτογαλικές αρχές. Την ίδια περίοδο, και δεδομένης της πρόσφατης

[55] *Ibid.*
[56] Martin, *supra* υπ. 10.

ανακάλυψης πετρελαίου στην περιοχή, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ) αποσκοπούσαν στη διάσπαση της Αγκόλας και τη διαφύλαξη των συμφερόντων τους στην Καμπίντα μέσω του ελέγχου της από το Κονγκό-Κινσάσα.

Μέσα στο πολιτικό κλίμα που δημιουργήθηκε με την Επανάσταση των Γαρυφάλλων το 1974, οι διάφορες φατρίες του FLEC επιχείρησαν να αναδιοργανωθούν. Ο Nzita, ηγέτης της φιλο-γαλλικής συνιστώσας του FLEC με έδρα το Κονγκό-Μπραζαβίλ, αποφυλακίστηκε και του επιτράπηκε από τον διοικητή της Καμπίντα να συνεχίσει τη δράση του σε έδαφος του Κονγκό- Κινσάσα. Παράλληλα, στερούμενο στρατιωτικής δύναμης για την κατάληψη την Καμπίντα, το FLEC κατέφυγε στις πρώην Tropas Especiais, μία ομάδα γηγενών στρατιωτών που είχαν πολεμήσει κατά του MPLA με το μέρος της Πορτογαλίας.[57]

Ταυτόχρονα, χαρακτηριστικό της περιόδου ήταν ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός ΗΠΑ- Γαλλίας για την επικράτηση στο πετρελαιοφόρο εξκλάβιο, με αποτέλεσμα το κάθε κράτος να υποκινεί και να ενισχύει οικονομικά την αντίστοιχη συνιστώσα του FLEC. Συγκεκριμένα, μία νέα φιλο-γαλλική συνιστώσα του FLEC, το FLEC Rouge, με ηγέτη τον Jose Auguste Tchioufou, πρόσωπο συνδεδεμένο με γαλλική πετρελαϊκή εταιρεία, εξασφάλισε την άδεια του προέδρου του Κονγκό-Μπραζαβίλ, Ngouabi, να εισέλθει στην Καμπίντα. Πράγματι, αν και ο Tchioufou ανακηρύχθηκε μονομερώς πρόεδρος της ελεύθερης Καμπίντα, το MPLA αντέδρασε, και απομάκρυνε την αυτονομιστική οργάνωση από την Καμπίντα, η οποία διαλύθηκε, ενώ το Κονγκό-Κινσάσα προσεταιρίστηκε ένα μέρος της, με ηγέτη τον Ranque Franque.[58]

Παρά την νέα αυτή συμμαχία, το Κονγκό-Μπραζαβίλ εξακολουθούσε να αναγνωρίζει την Καμπίντα ως κυρίαρχο και αυτόνομο κράτος. Από την άλλη, επιδιώκοντας την εξασφάλιση και των ιδίων του συμφερόντων στην Καμπίντα, ο Πρόεδρος του Κονγκό-

[57] *Ibid.*
[58] *Ibid.*

Κινσάσα, Moboutou, ζήτησε τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για την τύχη της Καμπίντα, ενώ παράλληλα άλλα κράτη, όπως το Γκαμπόν, η Ουγκάντα και η Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία έδειχναν να στηρίζουν το FLEC. Ωστόσο, τα περισσότερα κράτη που ανήκαν στον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας, αποκήρυτταν τις αποσχιστικές τάσεις των Καμπινδέζων, βασιζόμενοι στην αρχή *uti possidetis iuris.*[59]

Η επίσημη διακήρυξη της ανεξαρτησίας της Αγκόλας -στη Λουάντα από το MPLA, και στο Χουάμπο από τα άλλα πολιτικά κόμματα, *το National Liberation Front of Angola* (FNLA) και το *National Union for the Total Independence of Angola* (UNITA)- συνεπάχθηκε για πρώτη φορά την επίσημη ένταξη της Καμπίντα στην επικράτεια του κράτους της Αγκόλας. Η περιέλευση του θύλακα της Καμπίντα στην εδαφική επικράτεια της Αγκόλας βασίστηκε στην Συμφωνία του Αλβόρ, που υπεγράφη στις 15 Ιανουαρίου 1975.[60]

Τη Συμφωνία του Αλβόρ υπέγραψαν η Πορτογαλία, και τα τρία πολιτικά κόμματα, το MPLA, το FNLA και το UNITA. Το τρίτο -και κρίσιμο για την υπόθεση που εξετάζουμε- άρθρο της συμφωνίας, αναγνώρισε την Καμπίντα ως αναπόσπαστο τμήμα της εδαφικής επικράτειας της ανεξάρτητης Αγκόλας. Ερμηνεύοντας γραμματικά τη Συμφωνία, καθίσταται σαφές ότι η Καμπίντα, με το άρθρο 3, απώλεσε την αυτονομία που διακήρυτταν οι αυτονομιστές. Ωστόσο, η Συμφωνία του Αλβόρ περιλάμβανε βασικές αντινομίες (προέβλεπε τόσο μία κοινή αμυντική δύναμη των τριών κομμάτων, όσο και χωριστές στρατιωτικές δυνάμεις), ενώ οι προπαρασκευαστικές ενέργειες που απέβλεψαν στην ανακωχή μεταξύ των τριών πολιτικών παρατάξεων οδήγησαν σε εύθραυστα και αβέβαια αποτελέσματα. Πράγματι, οι πολιτικές έριδες μεταξύ των τριών κομμάτων, οδήγησαν στις 25 Αυγούστου 1975 στην αναστολή της Συμφωνίας εκ μέρους της Πορτογαλίας,

[59] *Ibid.*
[60] "Alvor Agreement," Portugal- FNLA- MPLA- UNITA, signed Jan. 15 1975, Alvor, Algavre, https://perspective.usherbrooke.ca/bilan/servlet/BMDictionnaire/1752 .

καθώς ξέσπασε εμφύλιος πόλεμος που διήρκεσε σχεδόν τρεις δεκαετίες. Έτσι, η Συμφωνία του Αλβόρ, η διεθνής συνθήκη στην οποία βασίζεται η περιέλευση της Καμπίντα στην εδαφική επικράτεια της Αγκόλας, δεν εφαρμόστηκε ποτέ.[61]

Αν και τα δύο Κονγκό χαιρέτισαν και αναγνώρισαν τη Συμφωνία, εντούτοις εξακολούθησαν να υποστηρίζουν τα αντίστοιχα FLEC, μέχρι που εντάσεις με τα τρία κόμματα στην Αγκόλα τα ανάγκασαν να αποσύρουν τη στήριξή τους, με αποτέλεσμα το FLEC να χάσει τους τοπικούς του συμμάχους.[62]

Ο Πλήρης Κατακερματισμός του FLEC

Στη συνέχεια, το 1977, το FLEC διασπάστηκε σε νέες ομάδες και για πρώτη φορά σημειώθηκαν ένοπλες συγκρούσεις στο εσωτερικό του, με πολλούς νεκρούς. Ο εσωτερικός κατακερματισμός του FLEC επεκτάθηκε περαιτέρω περιλαμβάνοντας πλέον και εθνοτικά κριτήρια. Ο έντονος κατακερματισμός του FLEC καθίσταται αντιληπτός και με τις χωριστές μονομερείς διακηρύξεις ανεξαρτησίας που προέβησαν το αυθεντικό *FLEC-Ranque Franque* (FLEC-O) στην Καμπάλα, και το FLEC-FAC του Nzita από την εξόριστη κυβέρνηση στο Παρίσι.[63]

Κατά τη δεκαετία του 1980, οι διάφορες αυτονομιστικές οργανώσεις του FLEC που είχαν δημιουργηθεί άρχισαν να καταφεύγουν σε τακτικές εγκληματικότητας και δολιοφθοράς. Ορισμένες, έχοντας συμμαχήσει με το υποστηριζόμενο από τη Νότια Αφρική UNITA, βομβάρδισαν πετρελαϊκές βάσεις και επιτέθηκαν σε ελικόπτερο της εταιρείας Chevron. Άλλες ομάδες κατέφυγαν στην τακτική των απαγωγών, η οποία, πέρα από πολιτικές σκοπιμότητες -την προσέλκυση της διεθνούς προσοχής- εξυπηρετούσε και οικονομικές: μόνο το 1997 και το 1998, η απελευθέρωση των απαχθέντων από το FLEC-

[61] Mabeko-Tali, *supra* υπ. 45.
[62] Martin, *supra* υπ.10.
[63] Martin, *supra* υπ. 10.

FAC, έφερε στην οργάνωση $900,000.[64] Οι τακτικές αυτές, που από μερικούς έχουν χαρακτηριστεί ως τρομοκρατικές ενέργειες, απέδωσαν στο FLEC περισσότερο χαρακτηριστικά ανταρτικής οργάνωσης, παρά εθνικού απελευθερωτικού κινήματος.

Τα μετέπειτα γεγονότα οδήγησαν στη βαθύτερη ρήξη στις σχέσεις της κυβέρνησης της Αγκόλας με τις απελευθερωτικές οργανώσεις. Από τη μία πλευρά, οι πρώτες ελεύθερες εκλογές της Αγκόλας, που διεξήχθησαν τον Σεπτέμβριο του 1992, σε συμφωνία με τη συνθήκη ειρήνης του Bicesse, βρέθηκαν αντιμέτωπες με μεγάλο μποϊκοτάζ εκ μέρους των κατοίκων της Καμπίντα, καθώς σημειώθηκε αποχή ποσοστού 88-93%. Από την άλλη, δρομολογήθηκαν προσπάθειες εκ μέρους της κυβέρνησης της Αγκόλας για την έναρξη συζητήσεων με κάποιες πτέρυγες του FLEC. Μερικές από αυτές ήταν το *Supreme Coordination Council* (FLEC-CSC) το 1991, το *Forum of Cabinda Nationalists* (FONAC) το 1996 και το *Cabinda Forum for Dialogue* (FCD) στην Ολλανδία το 2004, στο οποίο συμμετείχε και ο κλήρος της Καμπίντα.[65]

Οι πρώτες δύο υπήρξαν ανεπιτυχείς, η τρίτη όμως υπήρξε πρόσφορη: οι αυτονομιστές, υπό τη μορφή του FCD, δέχθηκαν να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση σχετικά τη συμφωνία Namibe (αλλιώς: *Memorandum for Peace and Reconciliation).* Η εν λόγω συμφωνία, που υπογράφηκε την 1η Αυγούστου 2006, θα έδινε τέλος στην ένοπλη σύρραξη μεταξύ κυβέρνησης και FLEC, αναγνωρίζοντας ότι ο θύλακας της Καμπίντα θα άνηκε στην Αγκόλα, με ειδικό όμως καθεστώς και μερική αυτονομία.[66] Παράλληλα, προβλεπόταν η ενσωμάτωση των

[64] Victor Ojakorotu, "The Paradox of Terrorism, Armed Conflict and Natural Resources: An Analysis of Cabinda in Angola," *Perspectives on Terrorism* 5, no. 3/4 (2011): 96–109, http://www.jstor.org/stable/26298526.
[65] Martin, *supra* υπ. 10.
[66] "Memorandum of Understanding for the Peace and Reconciliation of the Province of Cabinda," Republic of Angola- Cabinda Forum for Dialogue, signed Aug. 1 2006, Namibe, Angola, https://www.peaceagreements.org/media/documents/agl336_596e2c6c63046.pdf.

στρατιωτών και των ηγετών του FLEC στις κρατικές ένοπλες δυνάμεις και στον κρατικό μηχανισμό αντίστοιχα. Όμως, η σύλληψη του Γενικού Γραμματέα του FCD από την Interpol, που χρησιμοποιήθηκε από την κυβέρνηση για την υπογραφή της Συμφωνίας Namibe, οδήγησε σε περαιτέρω ρήξη στο εσωτερικό του FLEC, καθώς ο Nzita, πρόεδρος του FCD, ήταν διάφωνος με αυτήν.[67]

Ωστόσο, πέρα από τις προσπάθειες της κυβέρνησης να διαπραγματευτεί με ένα ενιαίο FLEC, παρατηρήθηκε εξ αρχής το φαινόμενο να προσεγγίζει και ξεχωριστά ορισμένες ομάδες του. Για παράδειγμα, το 1992 η κυβέρνηση της Αγκόλας ξεκίνησε διαπραγματεύσεις με τον Ranque Franque για την παραχώρηση 'ειδικού καθεστώτος' στην Καμπίντα, παρόμοιου με αυτό των νησιών Αζόρες και της Μαδέρα της Πορτογαλίας. Επίσης, διεξήγαγε διαπραγματεύσεις και με το FLEC-R και το FLEC-FAC.

Οι Εξελίξεις στην Καμπίντα τον 21ο αιώνα

Τα ίδια χρόνια, και συγκεκριμένα το 2003, σημειώθηκε μια σημαντική εξέλιξη στον απελευθερωτικό αγώνα τον Καμπινδέζων: Συστάθηκε το *Mpalabanda*, μία αυτονομιστική οργάνωση πολιτών της Καμπίντα, με ηγέτη κληρικό, η οποία -σε αντίθεση με την ένοπλη δράση του FLEC- διεκδίκησε την ανεξαρτησία της Καμπίντα με ειρηνικά μέσα. Ωστόσο, με την πρόφαση ότι μέλη της ήταν συνδεδεμένα με το FLEC, και εξαιτίας του φόβου που προκαλούσε η έντονη επιρροή που ασκούσε η οργάνωση στον λαό του θύλακα, η κυβέρνηση απαγόρευσε τη λειτουργία της.[68] Έκτοτε η Λουάντα δεν έχει σταματήσει να καταφεύγει σε τακτικές καταπίεσης των Καμπινδέζων. Ο τελευταίος άοπλος παράγοντας που απέμενε να εισαχθεί στον αποσχιστικό αγώνα της Καμπίντα ήταν η τοπική εκκλησία. Και αυτή όμως γρήγορα αποσύρθηκε από τον αγώνα, αφού η κυβέρνηση της Αγκόλα επενέβη στη σύνθεσή της, τοποθετώντας στην ηγεσία της πρόσωπο στενά συνδεδεμένο με το καθεστώς.

[67] Martin, *supra* υπ. 10.
[68] Mabeko-Tali, *supra* υπ. 54.

Τα χρόνια που ακολούθησαν, το FLEC, κύριος παράγοντας διεκδίκησης της απόσχισης της Καμπίντα, συνέχισε να καταφεύγει σε μέσα βίας και τρομοκρατίας. Το γεγονός που προσέλκυσε ιδιαιτέρως την προσοχή της διεθνούς κοινότητας υπήρξε το 2010 η επίθεση στο λεωφορείο που μετέφερε την ποδοσφαιρική ομάδα του Τόγκο στο πλαίσιο του Αφρικανικού Κυπέλλου.[69] Η τρομοκρατική επίθεση, που οδήγησε στον θάνατο τριών μελών της ομάδας, αντιμετωπίστηκε από την κυβέρνηση της Αγκόλας με δραστικά μέτρα: προχώρησε σε συλλήψεις εικαζόμενων μελών του FLEC, προσώπων συσχετισμένων με την οργάνωση Mpalabanda, καθώς και στην εισβολή στα δύο Κονγκό για την εξουδετέρωση μελών του FLEC. Στη συνέχεια, και αφού κάποια μέλη του FLEC-FAC διακήρυξαν -αντιβαίνοντας στις επιδιώξεις του Nzita- το τέλος της διαμάχης, το FLEC διασπάστηκε σε δύο τμήματα: ένα ευρωπαϊκό, με βάσεις στην Ολλανδία, την Ελβετία, τη Γαλλία, το Βέλγιο και την Πορτογαλία, υπό την ηγεσία του Nzita, και ένα αφρικανικό, με βάση στην Καμπίντα. Ο κατακερματισμός του FLEC ήταν πλέον ολοκληρωτικός.[70]

Τα σύγχρονα χρόνια μέχρι και το 2026 χαρακτηρίστηκαν από έναν εικονικό πόλεμο εκ μέρους του FLEC. Συγκεκριμένα, ο αγώνας για την ανεξαρτησία της Καμπίντα έχει πλέον μετατραπεί σε μία μάχη διαδικτυακή, στην οποία πτέρυγες του FLEC αξιώνουν ως έργο τους δολοφονίες, απαγωγές και επιθέσεις, με σκοπό να επιβεβαιώσουν την εμμονή τους στον αγώνα, χωρίς ουσιώδη αποδεικτικά στοιχεία.[71]

Η τελευταία εξέλιξη στην υπόθεση του εξκλαβίου της Καμπίντα στην Αγκόλα διεξήχθη στις 2 Φεβρουαρίου 2026, όταν ο Nzita διακήρυξε μονομερώς την ανεξαρτησία της Καμπίντα σε συνέντευξη τύπου στις Βρυξέλλες.[72] Η

[69] D. Smith, "Emmanuel Adebayor on Togo Football Team Bus Ambushed by Angola Gunmen," *The Guardian*, January 8, 2010, https://www.theguardian.com/world/2010/jan/08/togo-football-team-ambushed-angola.
[70] Martin, *supra* υπ. 10.
[71] *Ibid.*
[72] "Cabinda Sovereignty Movement Tries to Keep Half a Century of Struggle Alive by Declaring Independence," *Nationalia*, June 28,

διακήρυξη αυτή αποσκοπεί κυρίως στην προσέλκυση της διεθνούς προσοχής και στην πρόκληση αντιδράσεων εκ μέρους των υπόλοιπων κρατών της διεθνούς κοινότητας.

Επίλογος: Μπορεί η Καμπίντα να Αξιώσει την Ανεξαρτησία της από την Αγκόλα;

Το ερώτημα, λοιπόν, που τίθεται είναι το εξής: Μπορεί η Καμπίντα, σε συμφωνία με τα διδάγματα του διεθνούς δικαίου για τον ορισμό του κράτους, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών, την εδαφική κυριαρχία, και την απόσχιση κράτους, να αξιώσει την ανεξαρτησία της από την Αγκόλα;

Για να απαντηθεί αυτό το ερώτημα, θα πρέπει αρχικά να εξετάσουμε κατά πόσο η Καμπίντα συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά ενός κράτους κατά τη Σύμβαση του Μοντεβιδέο. Στη συνέχεια, θα αναλυθούν οι ιδιαιτερότητες που εφαρμόζει η Καμπίντα στην εφαρμογή της αρχής *uti possidetis iuris*, καθώς και το ενδεχόμενο θεώρησης του πληθυσμού της Καμπίντα ως λαού δικαιούχου αυτοδιάθεσης και διορθωτικής απόσχισης ως εσχάτης λύσης.

Αρχικά, όπως κατέστη κατανοητό από την ιστορική ανάλυση, το εξκλάβιο της Καμπίντα, ήδη από τα χρόνια αποικιοκρατίας, είχε σαφώς καθορισμένα εδαφικά όρια, διακριτά από αυτά της Αγκόλας. Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι το καθένα περιήλθε στη σφαίρα επιρροής της Πορτογαλίας σε διαφορετικά χρονικά σημεία.[73] Εξάλλου, ακόμη και σήμερα δεν έχει κοινά σύνορα με την Αγκόλα, αλλά χωρίζεται από αυτήν από ένα τμήμα της επικράτειας της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό. Το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για τον πληθυσμό της Καμπίντα, ο οποίος όχι μόνο διαφέρει φυλετικά από την Αγκόλα (οι Καμπινδέζοι προέρχονται κυρίως από τις φυλαρχίες N'Goyo, Kakongo και Loango, ενώ η υπόλοιπη Αγκόλα συνδέεται με το

2024, https://www.nationalia.info/new/11749/cabinda-sovereignty-movement-tries-to-keep-half-a-century-of-struggle-alive-by-declaring-i.

[73] Martin, *supra* υπ. 10.

βασίλειο Ndogo), αλλά διαθέτουν και χωριστή εθνική συνείδηση, όπως φαίνεται από τον απελευθερωτικό αγώνα που διεξάγουν.[74] Επομένως, η Καμπίντα διαθέτει σαφώς καθορισμένο έδαφος και μόνιμο πληθυσμό, όπως προβλέπει η Σύμβαση του Μοντεβιδέο για κάθε κράτος.

Ωστόσο, το τρίτο στοιχείο του ορισμού του κράτους - αν θεωρήσουμε ότι η ικανότητα σύναψης σχέσεων με άλλα κράτη εντάσσεται στην αυθυπόστατη πολιτική εξουσία- φαίνεται να μην πληρούται στην περίπτωση της Καμπίντα. Συγκεκριμένα, το FLEC αδυνατεί να ασκήσει κεντρικά αποτελεσματικό έλεγχο στον θύλακα, καθώς το εσωτερικό του είναι εντόνως κατακερματισμένο και βρίσκεται σε διαρκή διαμάχη και διάσπαση,[75] αλλά και επειδή πλέον περιορίζεται σε έναν πόλεμο αμιγώς διαδικτυακό, χωρίς πραγματικό έλεγχο επί της περιοχής.[76] Βέβαια, η απουσία αυθυπόστατης πολιτικής εξουσίας δεν συνιστά δεσμευτικό λόγο για τον οποίον η Καμπίντα δεν μπορεί να αποτελέσει ανεξάρτητο κράτος: εξετάζοντας κανείς την περίπτωση του Βελγικού Κονγκό, του Ανατολικού Τιμόρ και της Ναμίμπιας, όπου η εκάστοτε διακήρυξη ανεξαρτησίας έγινε χωρίς να υπάρχει κεντρική εξουσία, αλλά με τη βοήθεια μεταβατικών κυβερνήσεων του ΟΗΕ, γίνεται αντιληπτό ότι ένα παρόμοιο καθεστώς θα μπορούσε να εφαρμοστεί και στην Καμπίντα.[77]

Ως προς τα επιπρόσθετα στοιχεία του κράτους που επικαλείται η σύγχρονη θεωρία, και συγκεκριμένα ως προς την ανάγκη συμμόρφωσης του κράτους με τους αναγκαστικούς κανόνες δικαίου, πρέπει να ειπωθεί ότι η χρήση βίας και μεθόδων τρομοκρατίας από το FLEC παραβιάζει τον αναγκαστικό κανόνα δικαίου της απαγόρευσης χρήσης βίας και επομένως καθιστά την ενδεχόμενη ίδρυση κράτους της Καμπίντα υπό την ηγεσία του FLEC νομικά απίδανη.

[74] Mabeko-Tali, *supra* υπ. 54.
[75] Mabeko-Tali, *supra* υπ. 54.
[76] *Ibid.*
[77] Ρούκουνας, *supra* υπ. 4.

Έχοντας τα παραπάνω υπόψη, θα πρέπει στη συνέχεια να εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο η αρχή *uti possidetis iuris* εφαρμόζεται στην περίπτωση της Καμπίντα. Η αρχή αυτή πρεσβεύει τη διατήρηση των υπαρχόντων διοικητικών συνόρων κατά τη στιγμή της ανεξαρτησίας. Εν έτει 1975 η Καμπίντα βρισκόταν πράγματι υπό τη διοίκηση της Λουάντα (από το 1956), γι' αυτό και η Συνθήκη του Αλβόρ την ενέταξε στην Αγκόλα. Ωστόσο, όπως αναλύθηκε παραπάνω, η διοικητική ενσωμάτωση αυτή ήταν αυθαίρετη και συγκρούετο με τη Συνθήκη του Simulambuco (1885), η οποία προέβλεπε ότι η Καμπίντα θα αποκτούσε καθεστώς προτεκτοράτου, σε αντίθεση με την Αγκόλα που ήταν αποικία από το 1571. Επομένως, η Καμπίντα, κατά την χάραξη των συνόρων της Αγκόλας μετά την αποχώρηση της Πορτογαλίας, ήταν καταρχήν διοικητικά αυτόνομη από την Αγκόλα.[78] Πέρα από την προβληματική αυτή εφαρμογή της αρχής *uti possidetis iuris*, εάν υιοθετήσουμε την άποψη που θέλει την αρχή *uti possidetis iuris* να εφαρμόζεται μόνο ύστερα από τη συναίνεση των εμπλεκόμενων μερών, τότε καθίσταται σαφές ότι η ασυμφωνία της Καμπίντα στην ένταξή της στην επικράτεια της Αγκόλα, συνεπάγεται την αδυναμία εφαρμογής της αρχής αυτής, και την αμφισβήτηση της κυριαρχίας της Αγκόλας στην περιοχή.

Επόμενο σημείο στο οποίο πρέπει να σταθούμε είναι το κατά πόσο οι Καμπινδέζοι μπορούν να θεωρηθούν λαός με δικαίωμα αυτοδιάθεσης. Καταρχάς, βάσει των ψηφισμάτων 1514 (XV) και 2625/1970 η Καμπίντα, ως προτεκτοράτο της Πορτογαλίας, δικαιούταν χωριστή αποαποικιοποίηση από την Αγκόλα κατ' εφαρμογή του δικαιώματος αυτοδιάθεσης του αποικιοκρατούμενου λαού της. Ωστόσο, δεδομένου ότι το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών, σύμφωνα με τη γνωμοδότηση του ΔΔΧ για το Αρχιπέλαγος *Chagos*, ισχύει *erga omnes* και είναι καθολικό, δεν εφαρμόζεται δηλαδή μόνο σε αποικιοκρατούμενους λαούς, και εάν θεωρήσουμε ότι οι Καμπινδέζοι αποτελούν πράγματι λαό – λόγω της ριζικά διαφορετικής ιστορικής πορείας που ακολούθησε πριν και κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας – που δεν διοικείται από αντιπροσωπευτική για αυτόν εξουσία, τότε ακόμη και

[78] Treaty of Simulambuco, Port. -Cabinda, February 1, 1885.

μετά την αποαποικιοποίησή τους, έχουν και εκείνοι δικαίωμα αυτοδιάθεσης. Πράγματι, μετά την αποαποικιοποίησή του, ο θύλακας μετατράπηκε σε μια πληθυσμιακή ομάδα της οποίας τα δικαιώματα καταπιέζονταν συστηματικά από την κεντρική εξουσία. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της καταπίεσης είναι η απαγόρευση της ελευθερίας λόγου με αποκορύφωμα την καταστολή του ειρηνικού κοινωνικού κινήματος Mpalabanda,[79] ο έλεγχος της τοπικής εκκλησίας, οι παράνομες προσαγωγές Καμπινδέζων, οι στρατιωτικές επιδρομές[80] στον θύλακα και η εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων της Καμπίντα.[81] Αυτό συνιστά άμεση στέρηση της εσωτερικής αυτοδιάθεσης των Καμπινδέζων, οι οποίοι χάνουν το δικαίωμα να επιλέγουν αυτοβούλως τον τρόπο διοίκησης τους.

Η κυβέρνηση στη Λουάντα, όμως, απέναντι στην προβολή του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των Καμπινδέζων, προβάλλει τόσο την αρχή *uti possidetis iuris*, όσο και την αρχή της εδαφικής κυριαρχίας. Ως προς την αρχή *uti possidetis iuris*, αναλύθηκε παραπάνω ότι η εφαρμογή της στην περίπτωση της Καμπίντα εμφανίζει δύο βασικές ιδιαιτερότητες. Ως προς την αρχή της εδαφικής κυριαρχίας, πρέπει να ελέγξουμε κατά πόσο υφίσταται στην περίπτωση των Καμπινδέζων δικαίωμα επανορθωτικής απόσχισης.

Παρά το γεγονός ότι η ρήτρα διασφάλισης της Διακήρυξης των Φιλικών Σχέσεων προβλέπει ότι η εδαφική ακεραιότητα ενός κράτους μπορεί να παραβιαστεί και από οντότητες που δεν θεωρούνται κράτη,[82] θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εδαφική ακεραιότητα του κάθε κράτους προστατεύεται όταν αυτό αντιπροσωπεύει το σύνολο του λαού του. Δεδομένων των προαναφερθεισών παραβιάσεων των δικαιωμάτων των Καμπινδέζων, μπορεί να υποστηριχθεί ότι χωρεί στην περίπτωση της Καμπίντα επανορθωτική

[79] Mabeko-Tali, *supra* υπ. 54.
[80] Martin, *supra* υπ. 10.
[81] Mabeko-Tali, *supra* υπ. 54.
[82] UN General Assembly, *Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations*, 24 October 1970, A/RES/2625(XXV)

απόσχιση μέσω μονομερούς διακήρυξης ανεξαρτησίας. Εξάλλου, όπως έχει φανεί και σε άλλες υποθέσεις -με χαρακτηριστική αυτή του Κοσσυφοπεδίου- η διεθνής κοινότητα παραμένει ουδέτερη απέναντι στις μονομερείς αποσχίσεις: δεν τις καταδικάζει αλλά δεν τις αναγνωρίζει και ως νόμιμες.[83] Ακόμη και αν δεχόμασταν ότι πράγματι υφίσταται δικαίωμα επανορθωτικής απόσχισης στην Καμπίντα – κυρίως λόγω της καταπίεσης και της εκμετάλλευσης του πληθυσμού της- εντούτοις, μία μονομερής διακήρυξη ανεξαρτησίας – όπως αυτή του Φεβρουαρίου του 2026 στις Βρυξέλλες – θα προϋπέθετε ότι τουλάχιστον το διακηρύσσον όργανο διαθέτει τα χαρακτηριστικά ενός κράτους το οποίο μάλιστα θα συμμορφώνεται με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Η Καμπίντα, στερούμενη αυθυπόστατης πολιτικής εξουσίας, και ενός οργάνου ικανού να αναδειχθεί σε διεθνή συνομιλητή εκ μέρους του θύλακα, δεν διαθέτει τέτοιον αντιπρόσωπο. Το επιχείρημα αυτό προβάλλει και η Λουάντα, υποστηρίζοντας ότι, όσο το FLEC βρίσκεται σε διάσπαση και μετέρχεται παράνομα μέσα, δεν υπάρχει κάποιος αντιπροσωπευτικός για όλους τους Καμπινδέζους συνομιλητής, ικανός να συμμετέχει σε διαπραγματεύσεις.[84]

Εξετάζοντας την ιστορική πορεία της Καμπίντα και του απελευθερωτικού κινήματος FLEC υπό το πρίσμα των διδαγμάτων του διεθνούς δικαίου για τον ορισμό του κράτους, την εδαφική κυριαρχία και την αρχή *uti possidetis iuris*, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης και την απόσχιση, γίνεται αντιληπτό ότι, πέρα από τις αδυναμίες του FLEC, η διεθνής κοινότητα θα αντιμετώπιζε με ουδετερότητα μια μονομερή διορθωτική απόσχιση της Καμπίντα από την Αγκόλα. Ωστόσο, δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς και τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει στην περιοχή ο ενεργειακός πλούτος, ο οποίος κινητοποιεί τους μεγάλους παράγοντες στο διεθνές πεδίο ώστε να επιδιώκουν τη διατήρηση του status quo και των συνόρων ως έχουν για τη διατήρηση των συμφερόντων τους στον πετρελαιοφόρο θύλακα. Έτσι, ακόμη και αν το FLEC καθίστατο ικανό να εκπροσωπήσει την Καμπίντα, η Καμπίντα δεν θα

[83] Van Den Driest, *supra* υπ. 30.
[84] Mabeko-Tali, *supra* υπ. 54.

αντιμετωπιζόταν με την ίδια ουδετερότητα που αντιμετωπίστηκε το Κοσσυφοπέδιο. Εξάλλου, όσο το FLEC εξακολουθεί να διεξάγει τον αγώνα του διαδικτυακά, όπως κάνει τα τελευταία χρόνια, ή υπό τη μορφή τρομοκρατικών ενεργειών, όπως συνήθιζε πριν μια δεκαετία, και παραμένει καθόλα κατακερματισμένο, είναι σχεδόν απίθανο να αποκτήσει η Καμπίντα την ανεξαρτησία της.[85] Μία τέτοια αξίωση θα προϋπέθετε οργανωμένη κεντρική εξουσία ικανή να αντιπροσωπεύσει την Καμπίντα, η οποία θα μετερχόταν νόμιμα μέσα. Επομένως, η αξίωση των Καμπινδέζων για ενάσκηση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης και δημιουργίας ανεξάρτητου κράτους μέσω της απόσχισης από την Αγκόλα δύσκολα θα θεμελιωνόταν νομικά στη σύγχρονη εποχή και υπό τις δεδομένες συνθήκες.

[85] Martin, *supra* υπ. 10.

Βιβλιογραφία

- Agbetiloye, Adekunle. *"Africa's Newest Oil Refinery Begins Operations in Angola to Boost Fuel Supply and Cut Imports."* Business Insider. Accessed July 11, 2026. https://africa.businessinsider.com/local/markets/africas-newest-oil-refinery-begins-operations-in-angola-to-boost-fuel-supply-and-cut/wg5sgbd.

- Avalon Project. "Convention on Rights and Duties of States (Inter-American); December 26, 1933." Yale Law School. Accessed October 14, 2026. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/intam03.asp.

- *"Cabinda Sovereignty Movement Tries to Keep Half a Century of Struggle Alive by Declaring Independence." Nationalia*, June 28, 2024.

- Clarence-Smith, W.G., Thornton, J.K. "Angola." Encyclopedia Britannica, July 31, 2026. https://www.britannica.com/place/Angola.

- Driest, Simone F. van den. "From Kosovo to Crimea and Beyond: On Territorial Integrity, Unilateral Secession and Legal Neutrality in International Law." *International Journal on Minority and Group Rights* 22, no. 4 (2015). http://www.jstor.org/stable/24676566.

- Grant, Thomas D., and James Crawford. "State." In *Max Planck Encyclopedias of International Law*. Oxford: Oxford University Press, last updated March 2026. Oxford Public International Law. https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1473?prd=MPIL.

- Herrendorf, Florian. "The Rise and Fall of a Forgotten Colony: Dutch Angola, 1641–1648." *E-*

Journal of Portuguese History, no. 22 (2024) (2024).

- Mabeko-Tali, Jean-Michel. "Cabinda between 'No Peace' and 'No War'." Στο *From Military Peace to Social Justice? The Angolan Peace Process*, επιμέλεια Guus Meijer, 36–39. Accord: An International Review of Peace Initiatives, τχ. 15. London: Conciliation Resources, 2004.

- MacCormick, Shawn. 1992. *"Angola in Transition: The Cabinda Factor"* Center for Strategic and International Studies, Washington D.C.

- Nesi, Giuseppe. "Uti possidetis Doctrine." In *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, edited by Rüdiger Wolfrum. Oxford University Press, 2018. http://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-el125.

- Ojakorotu, Victor. "The Paradox of Terrorism, Armed Conflict and Natural Resources: An Analysis of Cabinda in Angola." *Perspectives on Terrorism* 5, no. 3/4 (2011): 96–109. http://www.jstor.org/stable/26298526.

- "Our History in Angola — Angola.Chevron.Com." Chevron Angola. Accessed July 6, 2026. https://angola.chevron.com/en/who-we-are/our-history-in-angola.

- Quane, Helen. "The United Nations and the Evolving Right to Self-Determination." *The International and Comparative Law Quarterly* 47, no. 3 (1998), http://www.jstor.org/stable/761423.

- Sarvarian, Arman. "'Uti Possidetis Iuris' in the Twenty-First Century: Consensual or Customary?" *International Journal on Minority*

and Group Rights 22, no. 4 (2015), http://www.jstor.org/stable/24676568.

- Smith, David. "Emmanuel Adebayor on Togo Football Team Bus Ambushed by Angola Gunmen." *The Guardian*, January 8, 2010. https://www.theguardian.com/world/2010/jan/08/togo-football-team-ambushed-angola.

- Summers, James. "The Internal and External Aspects of Self-Determination Reconsidered." Chapter. In *Statehood and Self-Determination: Reconciling Tradition and Modernity in International Law*, edited by Duncan French, 229–49. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

- *The New Humanitarian*. "Rebels Vow to Fight Despite Peace Deal." August 1, 2006. https://www.thenewhumanitarian.org/news/2006/08/01/rebels-vow-fight-despite-peace-deal.

- Thürer, Daniel, and Thomas Burri. "Self-Determination." In *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, edited by Rüdiger Wolfrum. Oxford: Oxford University Press, 2009. http://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e873.

- Ρούκουνας, Εμμανουήλ. 2025. *«Απόσχιση Κράτους»* Στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, του Εμμανουήλ Ρούκουνα, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

- Ρούκουνας, Εμμανουήλ. 2025. *«Συστατικά Στοιχεία του Κράτους από Άποψη Διεθνούς Δικαίου.»* Στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, του Εμμανουήλ Ρούκουνα, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

- Ρούκουνας, Εμμανουήλ. 2025. *"Υποκείμενα του Διεθνούς Δικαίου και Χρήστες του Διεθνούς Δικαίου παρ.1.6 Αυτοδιάθεση Λαών."* Στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, του Εμμανουήλ Ρούκουνα, 26-29. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.